

Onder de toren 10

Tijdens de avondmaalsviering gebruik ik vaak een tafelgebed met de volgende woorden:

*Zo veel is ons ontschoten of ontnomen
verdampt en spoorloos zoekgeraakt
in het zwaar geweld der tijden.*

Ik moet dan altijd denken aan zo vele mensen die niet in de kring staan. Mensen die het niet meer kunnen opbrengen, mensen die het niet meer kunnen geloven. Al die mensen die niet meer komen in een dienst, misschien zomaar of omdat er een conflict is geweest. Omdat ze teleurgesteld zijn in de gemeente of omdat ze zich niet meer thuis voelen. Ik beeld mij dan in, dat ook zij in de kring staan. Ze horen erbij, ook al zijn ze er niet.

De volgende zinnen die we in het tafelgebed bidden zijn:

*Maar met uw Naam bent U nabij gebleven,
met al wat daarin veilig is gesteld,
eens en voorgoed, voor ieder van ons.*

Dat ons, dat zijn ook zij die er niet bij zijn. In Gods gemeente valt niemand erbuiten. Ik hoop altijd dat we dat als gemeente van Christus ook laten zien. Dat we hen niet vergeten die we niet meer zien in de kring. Dat we laten merken dat we hen missen. In een club kun je iemand die niet komt, misschien uitschrijven als lid. De gemeente van Christus is geen club. Altijd blijft de kring open.

domie Tjalling

Onder de toren 9

Gisteravond (als ik dit schrijf, het was donderdag 9 november) was de tweede avond in de serie, die we als werkgroep De Kerk Draait Door organiseren. Te gast was Peter de Haan, die ik mocht interviewen over zijn leven en zijn levensvisie.

Hij is natuurlijk bekend van het duo *Rooie Rinus en Pé Daalemmer*, maar hoe kijkt hij nu tegen het leven aan? Hij vertelde met veel plezier en met mooie verhalen over zijn jeugd. Daarbij kwam ook zijn geboortehuis ter sprake. Hij zet zich in voor het behoud van de oude slagerij, tegelijk begrijpt hij de moeite van de winkeliers daarmee en gaf aan dat hij niet uit is op vertraging van het centrumplan.

Kwetsbaar toonde hij zich in hoe hij vertelde over zijn ziekte. Het is iets dat als een bom in je leven inslaat. Tegelijk ervaart hij het ook als een verrijking, omdat het je dichter tot elkaar brengt. Het besef van wat echt belangrijk is, geeft je leven een andere kleur.

Natuurlijk heb ik hem ook gevraagd waarom het duo *Rooie Rinus en Pé Daalemmer* nooit het tweede couplet van *Lopster Toren* zingt. Dat is een vraag die ik al jaren heb. Peter de Haan antwoordde dat hij het lied al op de lagere school heeft geleerd bij de godsdienstles van domie Van Leeuwen, dat is de schrijver van het lied. Maar ja, op het podium past dat tweede couplet toch echt niet. Tot onze verrassing zong hij aan het einde van de avond het lied samen met zijn vrouw, Ellen Koen. Het klonk prachtig en hartverwarmend in de koude Petrus en Pauluskerk – de kachel deed het niet.

Als De Kerk Draait Door vinden we het belangrijk om levensbeschouwing in onze dorpen op de kaart te zetten. In de kerk gaat het natuurlijk steeds over de vraag: hoe kijk je tegen het leven aan? Maar ieder mens is bezig met die vraag. Door meer of minder bekende mensen uit te nodigen en hen te

interviewen, willen we iedereen uitnodigen om na te denken over zijn levensvisie. Vandaar dat elke avond ook eindigt met een drankje en een hapje en napraten.

Vorig jaar november was zanger Arnold Veeman te gast in de Petrus en Pauluskerk, op 1 februari van het nieuwe jaar ontvangen we arts en columnist (in DvhN) Sander de Hosson.

domie Tjalling

Onder de toren 8

Het stormt hier onder de toren zo hard dat ik mij niet meer kan voorstellen hoe mooi rustig het weer was op onze Startzondag. Het thema was *Een open huis*. Voor mij ligt een lijstje met alle mensen die hun huis toen hebben opgesteld. Het is een indrukwekkende opsomming, ieder huis met een geheel eigen invulling: van een rondleiding door een geheel nieuw huis op de plaats waar eerst een Jarino woning stond, tot een rondleiding door een melkveehouderij. Van een modeshow van jaren zestig kinderkleding tot het bekijken van een verzameling archeologische voorwerpen.

Ik kwam die morgen tot rust tijdens een pianoconcert in huiskamersfeer, daarna genoot ik van kunst in de Jacobuskerk. En achter de Jacobuskerk vond ik iemand die zo inspirerend kan vertellen over de zen van het maaien met de zeis dat ik er jaloers van werd. En zo was er nog veel meer! Ik begreep dat er een groepje jongeren ergens uitleg heeft gekregen over zitmaaierracen. Of zij zelf ook een race hebben gehouden, is mij niet bekend.

Na een middaggebed, sloten we de Startzondag af met een lunch waaraan vele mensen iets hebben bijgedragen. Wat een leuk en

inspirerend begin van een nieuw seizoen kerkenwerk!

domie Tjalling

Onder de toren 7

Ik zit hier heerlijk onder de toren (in Zeerijp natuurlijk) inspiratie op te doen voor van alles: gespreksgroep, meditatie, Bijbelstudie, catechisatie, vergadering, liturgie, preek en studie. En ik moet denken aan iemand die voorstelde om de Startzondag voortaan Inspiratiezondag te noemen. Dat was wel na een klaagzang van mijn kant, over hoe vreselijk ik het woord startzondag vind. Het klinkt naar een hardloopwedstrijd, waar je aan de start staat. Dan geeft iemand een startschot en ga je rennen. Rennen en rennen maar, tot je ergens in het late voorjaar of de vroege zomer uitgeput aan de finish staat. U / je begrijpt het wel: hoewel ik graag een rondje mag (hard) lopen, maakt het woord Startzondag mij nogal chagrijnig.

Het voorstel van ikzalhaarnaamnietnoemen om het dan voortaan maar Inspiratiezondag te noemen, vind ik eigenlijk geweldig. Want tenslotte houdt het kerkenwerk nooit op, ook in de zomer gaan bijvoorbeeld het pastoraat en de ouderengespreksgroep gewoon door. Maar inspiratie met elkaar delen zo na de zomertijd, dat vind ik een verfrissend idee. Het klinkt mij goed in de oren en ik word ook helemaal niet moe van het woord: Inspiratiezondag.

domie Tjalling

Onder de toren 6

Tijdens mijn vorige twee perioden van studieverlof, heb ik aandacht besteed aan bidden en aan vergeving. Ik had een duidelijk beeld van wat ik wilde gaan bestuderen, mijn vragen waren helder. Het was een door mijzelf georganiseerde reis langs een rijtje boeken, met een duidelijke route.

Voor dit studieverlof heb ik vooraf te weinig tijd gevonden om mijn vragen helder te formuleren. Het is dus dit keer geen georganiseerde reis maar eerder een zwerftocht, met een paar vragen in mijn rugzak. Ik trek van boek naar boek, in de hoop overal iets te vinden als een antwoord op mijn vragen.

Vertrokken ben ik vanuit een tekst uit Johannes 1: 29, Johannes de doper ziet Jezus aankomen en zegt: Daar is het lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt.

Lam van God, dat vind ik een prachtig beeld. Maar ik kan niet uit de voeten met het idee dat dat Lam van God een zondebok zou moeten zijn. Welke betekenissen heeft 'Lam van God', is een van mijn vragen.

Bij het woord 'zonde' krijg ik vaak de kriebels. Ik vind dat het vaak te snel en onzorgvuldig wordt gebruikt, te oppervlakkig. Daarmee verliest het woord zijn diepe betekenis. Volgens mij moet je die niet zoeken in moralisme (wat je als mens goed of fout doet) maar is het meer een existentieel begrip (loop je als mens verloren of weet je je gevonden).

En wat betekent het 'wegnemen' van de zonde van de wereld door het Lam van God? Er is een traditioneel beeld van het Lam dat geofferd wordt in plaats van de mens. Met dat beeld kan ik niet leven, het roept een Godbeeld op waarin ik niet kan geloven. Maar wat doet het Lam van God dan, dat van hem gezegd wordt dat hij de zonde van de wereld wegneemt?

Zoals je / u ziet, ben ik nog wel even onderweg. Ik weet niet

of ik antwoorden heb aan het eind van mijn zwerftocht, ik hoop dat ik wel wat inzichten heb om te delen.

domie Tjalling

Onder de toren 5

Wat versterking zou moeten zijn, lijkt meer op verzwakking uit te lopen.

Dat moest ik denken bij het horen van geluiden van onvrede die ontstaan rond de versterkingsoperaties in Loppersum. Mensen lijken soms alle stress en ongenoegen te projecteren op hun buurtgenoten. En stress en ongenoegen zijn er te over, als je steeds in onzekerheid zit over wanneer je je huis uit moet. Het is er als je in je wisselwoning maanden moet wachten op iets simpels maar essentieels als zonnewering. Het is er als je afhankelijk bent van een bureaucratische instantie als het Centrum voor Veilig Wonen en die geven maar niet thuis.

Maar het is natuurlijk zonde om die stress en dat ongenoegen af te reageren op de ander die er ook onder lijdt. Als buurt, als straat, als dorp staan we er samen voor. We kunnen elkaar bijstaan en versterken, om zo sterker uit die hele versterkingsoperatie te komen.

Daarom vind ik het mooi dat er een dorpsgenote is die eens per maand een maaltijd organiseert voor wie maar wil komen. Voor € 5, kun je elke eerste dinsdag van de maand om 18.00 uur (inloop vanaf 17.30 uur) eten in het Dorpshuis Loppersum. Het is een manier om elkaar te ontmoeten en bij te staan, zodat er echt een versterkingsoperatie op gang komt.

0 ja, opgeven voor de maaltijd kan via:

dorpsmaaltijd@gmail.com

domie Tjalling

Onder de toren 4

Na Pasen was ik voor het eerst twee dagen bij de vergadering van de landelijke synode van onze kerk. Als afgevaardigde van onze classis Noord Oost Groningen ga ik daar naartoe. Ik schrok wel even toen ik – natuurlijk weer te laat, want ja die trein en dan helemaal uit Zeerijp en ook nog eens de weg kwijt raken in het plaatsje Lunteren – de grote deur van de vergaderzaal opendeed: wat een gigantische ruimte! Voorin, op een podium achter tafels, het moderamen van de synode. Boven hen een groot scherm, waarop sprekers in beeld worden gebracht. Je kunt de synode overigens zo ook volgen, op synode t.v.

Ik merkte al snel dat er hard gewerkt wordt op een synodevergadering, er is weinig tijd ingeruimd voor lunch en avondeten, voor koffie en theepauzes. Er moet dan ook een grote hoeveelheid aan onderwerpen besproken worden. De sfeer was gewoon erg goed, je kunt met iedere aanwezige in de wandelgangen zonder problemen een praatje maken. Verder is er veel gebed: 's morgens een morgengebed, 's avonds een avondgebed, voor elke maaltijd een gebed van iemand van het moderamen. Je kunt alleen al in de gebeden de kleuren van onze kerk terug horen: iemand uit de Bond bidt met andere woorden dan iemand uit de Lutherse kerk.

Een thema dat al van tevoren veel stof deed opwaaien in de kranten, was de mobiliteit van predikanten. Door allerlei oorzaken blijven predikanten de laatste tijd langer in dezelfde gemeente. Dat is niet altijd goed. Vandaar dat er een

voorstel lag om predikant en gemeente te stimuleren om wat meer beweging in het beroepingswerk te krijgen. Ik was niet van alle voorgestelde maatregelen gecharmeerd, ook niet van het voorstel om predikant en gemeente de mogelijkheid te geven na 12 jaar uit elkaar te gaan. Maar het bijzondere is dat je op zo'n synode samen bent als ouderlingen, diakenen, kerkrentmeesters en predikanten. Naast mij zat een kerkrentmeester en juist zijn verhaal liet mij een andere kant zien. Toen heb ik toch maar voor gestemd.

domie Tjalling

Onder de toren 3

In februari heb ik een tweedaagse nascholing gevolgd over de theoloog Peter Rollins, die wel de nieuwe Bonhoeffer wordt genoemd. Rollins werkt een aantal gedachten van Bonhoeffer uit, gedachten die Bonhoeffer in 1944 in zijn gevangenisbrieven opschrijft. Die brieven zijn later gebundeld tot het boek *Verzet en overgave*. Eén van de gedachten van Bonhoeffer is uitgangspunt geworden van een boek van Rollins: "De vraag van Paulus of besnijdenis een voorwaarde is voor rechtvaardiging, betekent volgens mij voor deze tijd of religie een voorwaarde is voor het heil."

Geïnspireerd door dit uitgangspunt probeert Rollins een vorm van christelijk geloven te beschrijven zonder religie. Maar niet alleen beschrijft hij dit, hij beoefent het ook in zijn kerkelijke gemeenschap in Belfast.

Of het hem lukt om te geloven zonder religie, dat betwijfel ik. Dat hangt ook van de vraag af wat je onder religie verstaat. Maar ik herken mij zeker in Rollins verlangen om geloven dicht bij de aarde te houden. Dat zie je bijvoorbeeld

aan hoe hij over de opstanding van Jezus schrijft: leven vanuit de opstanding is niet een of ander weglevens (van de ervaring) van dood en vergeefsheid die je vindt in de kruisiging, maar het is een manier van leven middenin dood en vergeefsheid en echt het leven omhelzen.

Die visie lees ik terug in het Bijbelverhaal over Thomas en de betekenis van de wonden van Jezus. En ik hoor 'm terug in de opmerking van Bonhoeffer dat het geloof in de opstanding niet het antwoord is op het probleem dood.

domie Tjalling

Onder de toren 2

Als u / je dit leest ben ik gestopt met lesgeven aan de middelbare school. Ik heb het bijna een half jaar gedaan en nu is een geschikt moment om er mee op te houden. Het is een enerverend half jaartje geweest: in het begin was het lesgeven gemakkelijk te combineren met het gemeentewerk, maar langzamerhand merkte ik dat het soms toch erg moeilijk is. Als er een dikke stapel toetsen op mijn bureau lag en de lessen moesten worden voorbereid, voor zondag een preek en dan ook nog een uitvaart. Het was de laatste maanden lastig om beide banen te combineren.

Ik heb veel geleerd van mijn uitstapje, het is ontregelend en dus verfrissend om alles eens anders te doen. Het was ook weer leuk om midden tussen de jongeren te zitten en te zoeken naar manieren om hen iets te leren over levensbeschouwing en godsdiensten. Maar ik heb ook weer ervaren hoe intensief het is, hoe je soms de energie en het geduld uit je tenen moet halen om staande te blijven. Als ik weer voor de klas zou gaan, zou ik het wat betreft onderwerpen anders aanpakken. Nu

had ik daarin weinig keuze, ik viel in een vast programma. Ik merkte dat veel leerlingen weinig interesse hebben in hoe bijvoorbeeld het hindoeïsme in elkaar zit. Maar als het over hun eigen levensvragen gaat, dan willen ze graag meedoen.

Nog vier proefwerken nakijken en dan kan ik cijfers en schoolbanken weer uit mijn hoofd zetten. De gezichten van de leerlingen zullen er nog wel een tijdje in rondwarrelen.

domie Tjalling

Onder de toren 1

Er is wat rumoer ontstaan over een uitspraak van de scriba van onze Protestantse Kerk, René de Reuver. In een interview heeft hij gezegd, dat de Islam een godsdienst van vrede is. Daarop is kritiek gekomen van een paar predikanten, die wel begrip hebben voor het PVV standpunt: de islam is een gevaarlijke ideologie. Zij vinden dat de Protestantse kerk met zo'n uitspraak teveel de kant kiest van het linkse deel der natie.

Volgens mij lezen en luisteren zij selectief. René de Reuver heeft letterlijk gezegd: "Natuurlijk heb ik ook de vraag: hoe zit het met de verknoptheid met geweld en islam. Maar je zult het gesprek over islam en geweld pas echt kunnen voeren als je aanvaardt dat de islam ook een godsdienst is die vrede wil."

Daar komt nog bij dat hij ter voorbereiding op zijn functie onder andere gesproken heeft met Aboutaleb, burgemeester van Rotterdam. Dat is niet iemand die zijn kritiek op radicale moslims onder stoelen of banken steekt, tegelijk is hij zelf moslim.

Je kunt van een godsdienst moeilijk zeggen of hij goed is of

slecht, maar je kunt hem wel goed of slecht gebruiken. Een voorbeeld van slecht gebruik las ik deze week in de krant: moslims die op sociale media losgaan over de aanslag in de nieuwjaarsnacht op een discotheek in Istanbul: eigen schuld als je daar bent gedood! Als moslim heb je niets te zoeken in een verdorven danspaleis tijdens het vieren van een haramfeest van ongelovigen.

Gelukkig zijn er dan ook weer moslims die dit soort uitlatingen aan de kaak stellen.

domie Tjalling